

Regionalt miljøprogram for jordbruket 2023-2026

Forskrift om regionale miljøkrav

Thomas Smeby, Statsforvalteren i Innlandet



Statsforvalteren i Innlandet



17.04.2023

Hva er RMP – regionalt miljøprogram for jordbruket



- *Fylket skal ha et regionalt miljøprogram for jordbruket*
 - *Definere de regionale miljøutfordringene i jordbruket og peke på tiltak*
- *Regional forskrift for tilskudd til valgte miljøtiltak.*
- **Nasjonalt miljøprogram for jordbruket og instruks gir føringer for regionalt miljøprogram og regional forskrift**
- **Tiltak velges fra nasjonal «tiltaksmeny» med nasjonale vilkår.**
 - **Med noen regionale tilpasninger statsforvalterne *skal* gjøres og noen *kan* gjøres.**



Prosess for rullering av RMP

- *Statsforvalteren fastsetter program og forskrift*
- *Samråd med faglag, Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget*
- *Styringsgruppe og arbeidsgruppe*
 - *Kommuner*
 - *Faglag*
 - *Fylkeskommunen*
 - *Norsk Landbruksrådgiving (NLR)*
- *Høring, av program og forskrift - bl.a sendt til vannområdene*
- *Skal gjelde for 2023-2026*
- *Årlig samråding om satser.*



RMP - regionale miljøtilskudd

- *170,6 mill kr ramme for Innlandet 2022*
 - *Herav Oslofjord-midler 18,5 mill*
 - *Vannmiljøtiltak i RMP ca 40 mill. kr*
 - *Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel 46 mill. kr*



Nytt RMP program 2023-2026 - viktige prioriteringer/føringer

Miljøtema med behov for større fokus

- **Belastning av vassdrag må ned for å nå miljømål ihht Vanndirektivet**
 - **Mjøsa har god tilstand, men vi må passe på! Effekter på Oslofjorden**
- Bidra til å stoppe tap av biologisk mangfold knyttet til jordbrukslandskapet
 - Bakkehekkende fugler; artsmangfold.

Andre hensyn

- Ønske om økt målretting/spissing av satser og ordninger for økt effekt.
- Samordne RMP med regionale miljøkrav
- Forvaltbarhet og prioritering av ordninger

Vipe, foto: Anne Gry Henriksen, NOF Hadeland





Miljøtema i nytt RMP

- *Kulturlandskap*
- *Biologisk mangfold*
- *Kulturminner og kulturmiljøer*
- *(Friluftsliv)*
- *Avrenning til vann*
- *Utslipp til luft*
- *Plantevernmidler*
- *Jord og jordhelse (ny)*
- *Miljøavtale og klimarådgiving*

- 44 tiltak i menyen
- 24 tiltak valgt for Innlandet

Miljøtema	Aktivitetsområde	Tiltak	Tiltaksklasse	Enheter		
				Utmålingsenhet	Subenhet	Karttegning
Kulturlandskap	Regionalt prioriterte kulturlandskap	Drift av bratt areal	Overflate dyrka og fulldyrka 1-5, 1-3 Innmarksbeite 1-5, 1-3	daa	null	Flate
		Drift av bratt fruktareal	Overflate dyrka og fulldyrka 1-5, 1-3			
		Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark	Høy sats, storfe; høy sats, småfe; lav sats, storfe; lav sats, småfe, hest/storfe; småfe	dyr	daa	Flate
		Slått av verdifulle jordbrukslandskap		daa	null	Flate
		Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark	areal, dyr	daa/dyr	dyr/daa	Flate
		Opprettholde	Skjøtsel av åkerholmer, gårdsdammer	stk	null	Punkt
Biologisk mangfold	Utvalgte naturtyper	Slått av slåttemark, slåttemyr	Svært viktig, viktig, lokalt viktig	daa	null	Flate
		Beiting, trenning av kystlynghei	Svært viktig, viktig, lokalt viktig	daa	dyr	Flate
		Beiting av kystlynghei, dekke	Svært viktig, viktig, lokalt viktig	daa	dyr	Flate
		Beiting av kystlynghei, dyr	Svært viktig, viktig, lokalt viktig	dyr	daa	Flate
		Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer	Beiting, slått	daa	null	Flate
	Prioriterte naturverdier	Skjøtsel av trua naturtyper	Beiting, slått/rydding	daa	null	Flate
		Skjøtsel av stuyingstrær		stk	null	Punkt
		Soner for pollinerende insekter	Høy sats, Lav sats	m	null	Linje
		Friluftsliv for går i Trøndelag og Nordland	Høy, Moderat, Lavt beitestrykk, særlig slåtteeiugging	daa	null	Flate
		Tilrettelegging av bakke- og beiteområder for fugl	Høy, Lav tilrettelegging	daa	null	Flate
Kulturminner og kulturmiljøer	Setring	Drift av seter	Egen foredling, Levering til meieri	deltakere	stk	Punkt
		Besøksseter		deltakere	stk	Punkt
		Drift av seter 2, 3	Egen foredling, Levering til meieri	deltakere	stk	Punkt
	Automatisk fredede kulturminner	Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner	Beiting, slått	daa	null	Flate
		Skjøtsel av enkeltstående automatisk fredete kulturminner	Beiting, slått	stk	null	Punkt
	Nyere tids kulturminner	Skjøtsel av steingjerder, bakkemurer, trekker, alléer		m	null	Linje
		Skjøtsel av nyere tids rydningsrøyser		stk	null	Punkt
Friluftsliv	Turmuligheter og tilgjengelighet	Skjøtsel av kulturhistoriske områder	Beiting, Slått/rydding	daa	null	Flate
		Vedlikehold av turstier i jordbrukslandskapet	Høy, lav tilrettelegging	m	null	Linje
Avrenning til vann	Avrenning	Ingen jordarbeiding om høsten	Erosjonsrisikoklasse 1-4, prioritert område	daa	null	Flate
			Erosjonsrisikoklasse 1-4, andre områder	daa	null	Flate
		Gras på arealer utsatt for flom og erosjon				
		Ingen jordarbeiding på flomutsatte arealer	Prioriterte områder, andre områder	daa	null	Flate
		Direktesådd høst Korn og høstvekster				
		Grasdekte vannveier i åker, potet/grønnsaker				
		Grasdekte vannveier i åker, korn	Prioriterte områder, andre områder	m	null	Linje
		Grasstriper i åker, korn, potet/grønnsaker				
Grasdekt kantsone i åker, korn, potet/grønnsaker						
Utslipp til luft	Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel	Kantsone i eng				
		Fangdam	Prioriterte områder, andre områder	daa	stk	Flate
		Bredspredning av husdyrgjødsel om våren/vekstsesongen				
		Nedfelling eller nedlegging av husdyrgjødsel		daa	null	Flate
Plantevern	Redusert bruk av kjemiske plantevernmidler	Spredning av husdyrgjødsel med rask nedmoldning				
		Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange				
Jord og jordhelse		Ugrasharving i korn og frøvekster	Ugrasharving	daa	null	Flate
		Mekanisk ugrasbekjempelse i radkulturer	Flamming, Mekanisk ugrasbekjempelse	daa	null	Flate
		Fangvekster som underkultur	Hovedvekt sådd med liten radavstand, radkulturer og mais som hovedvekt	daa	null	Flate
		Fangvekster sådd etter høsting	Hovedvekt sådd med liten radavstand, radkulturer som hovedvekt	daa	null	Flate
		Fangvekster med høy diversitet	Fangvekster med høy diversitet	daa	null	Flate
		Bruk av kompost	Spredning av kompost	daa	null	Flate
Miljøavtale og klimarådgiving	Miljøavtale	Spredning av biokull	> 100 kg, < 100 kg biokull/daa	daa	null	Flate
		Miljøavtale	Trinn 1, 2	daa	null	Flate
Miljøavtale og klimarådgiving	Klimarådgiving	Klimarådgiving	En-til-en rådgiving, to-til-en rådgiving, grupperådgiving	stk	null	



§ 14 Ingen jordarbeiding om høsten



Det kan gis tilskudd for arealer med korn, oljevekster, belgvekster, frøeng siste høstingsår, grønngjødsling og grønnfôrvekster dersom arealet ikke jordarbeides om høsten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.

*Ordningen gjelder også direktsåing av høstkorn
Halmen på disse arealene skal ikke brennes.*

Det gis tilskudd i arealer i prioriterte områder og andre områder

253 850 daa (33 %) av åkerarealet ligger i «stubb»

Tilskuddssatser for 2022, foreløpig

Erosjonskl.	Prioriterte områder	Andre områder
1 Liten	115 kr/daa	85 kr/daa
1 Liten med dråg	145 kr/daa	115 kr/daa
2 middels	170 kr/daa	140 kr/daa
2 middels med dråg	200 kr/daa	170 kr/daa
3 stor	225 kr/daa	195 kr/daa
4 svært stor	280 kr/daa	255 kr/daa

Kart fra NIBIO med erosjonsklasser skal brukes der det er tilgjengelig.



Foto: Karoline Finstad Vold



Prioritering av områder for RMP-tilskudd

Prioriterte områder kan gis høyere tilskuddssatser.

Prioriterte områder Innlandet er:

Fulldyrka jord i nedbørsfelt i henhold til nasjonal hydrografisk inndelingen av vassdrag (jf. REGINE-felt i henhold til NVEs inndeling av vassdrag) med vannforekomster som i Vann-Nett er både:

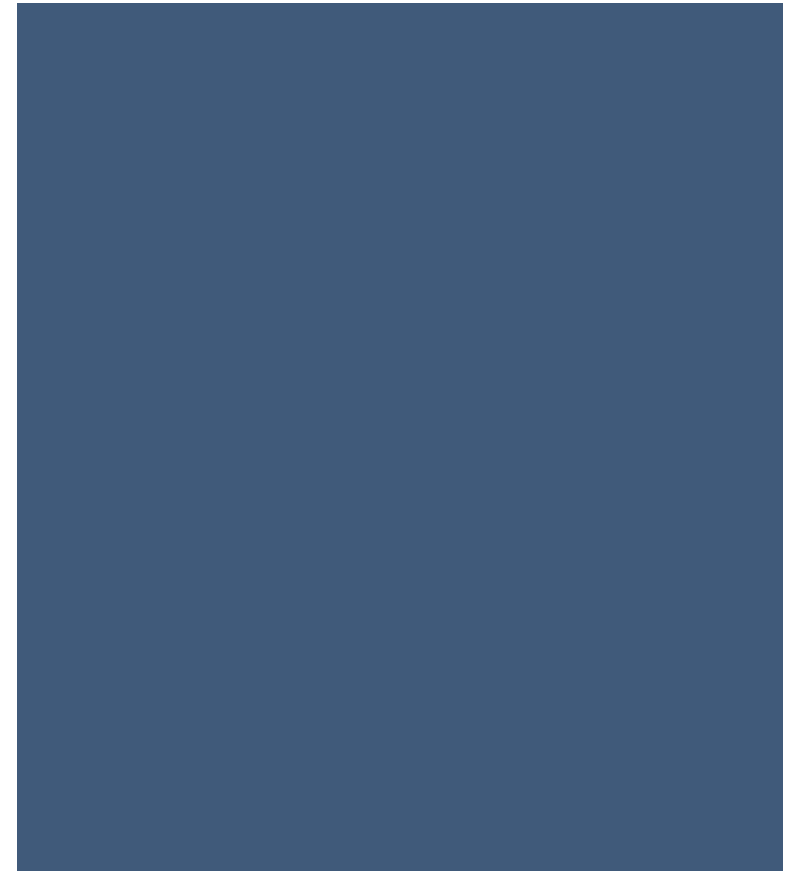
- a. karakterisert med middels eller stor påvirkning fra diffus avrenning fra fulldyrka mark og*
- b. klassifisert til moderat eller dårligere tilstand for ett eller flere av følgende kvalitetselementer med hensyn til næringstilførsel (eutrofi): planteplankton, påvekstalger, bunnfauna, næringstilstand og fosfortilstand.*



Direktesådd høstkorn

Nytt tiltak fra 2023

- *Direktesåing av høstkorn*
- *Direktesåing høstkorn etter lett høstharving*
- *(30 % halmdekke)*





Grasdekte vannveier og grasstriper i åker

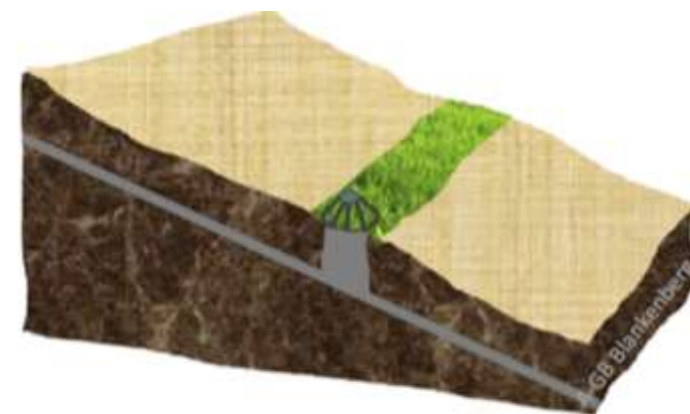
Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke i dråg på åkerarealer. Grasdekket skal ha en bredde på minimum **seks meter**. Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret.

Foreløpig sats kr 25,- / 20,- pr. meter

Tilskudd kan også gis for grasdekke på tvers av fallet i lange hellinger. Grasdekket skal ha en bredde på minimum **to meter**.

Foreløpig sats kr 15,- / 12,- pr. meter

Ved fornying skal jordarbeiding og såing skje mellom 1. mars og 1. juli.



Grasstripe på tvers av fall i åker (Ill.: A-G. B. Blankenberg).

19 000 meter gradekt vannveg
1100 meter grasstriper



Grasdekt kantsone i åker

- *Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på åkerareal.*
- *Sonen det gis tilskudd for skal ha en bredde på minimum seks meter på fulldyrka areal. Graset skal være godt etablert om høsten i søknadsåret. Arealene skal ikke gjødsles eller sprøytes, men skal slå, beites eller pusses i søknadsåret. Ved fornying skal jordarbeiding og såing skje mellom 1. mars og 1. juli.*
- *Foreløpig sats korn kr 25,- / kr 20,- pr. meter
Potet/grønnsaker kr 35,- / kr 25,- pr. meter*
NB ! Ikke produksjonstilskudd for arealet hvis graset ikke høstes eller beites



140 000 meter grasdekte kantsoner



Fangdam

Det kan gis tilskudd for fangdam som er etablert på eller i tilknytning til jordbruksareal. Fangdammen skal ha tilfredsstillende renseseffekt.

Vilkår: Fangdammen skal ha tilfredsstillende renseseffekt.

Foreløpig sats:

Prioriterte områder kr 1000,- pr. dekar

Andre områder kr 800,- pr. dekar

22 stk

Tilskuddet skal kompensere for bortfall av produksjonsareal.





Fangvekst som underkultur

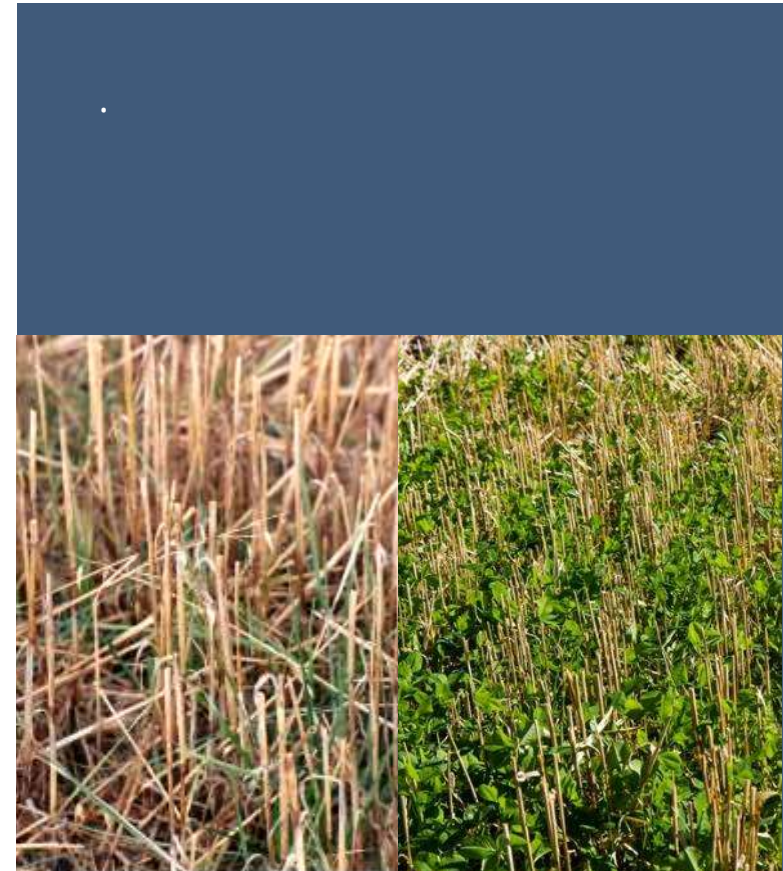
10 359 daa

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd sammen med eller etter høsting av korn, oljevekster og belgvekster. Tilskuddet kan gis for arealer som oppfyller vilkårene etter § 14 ingen jordarbeiding om høsten. Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og **skal ikke være hovedvekst året etter** at den er sådd. Arealet **skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles** om høsten.

Foreløpig sats

kr 140,- pr. dekar prioriterte områder

kr 110,- pr. dekar andre områder





Fangvekster sådd etter høsting

1 476 daa

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd etter høsting av

- *korn og oljevekster*
- *grønnsaker, poteter og rotvekster*

*Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og **skal ikke være hovedvekst året etter** at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler og ikke gjødsles etter høsting av hovedveksten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.*



Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel

- *Miljøvennlige spredemetoder for husdyrgjødsel*
- *Krav om spredning i vekstsesongen*
 - *Mindre fare for utvasking høst/vinter*



Andre relevante tiltak som påvirker vannet



Avrenning til vann	Avrenning	Ingen jordarbeiding om høsten	Erosjonsrisikoklasse 1-4, prioritert område	daa	null	Flate
			Erosjonsrisikoklasse 1-4 , andre områder	daa	null	Flate
		Gras på arealer utsatt for flom og erosjon	Prioriterte områder, andre områder	daa	null	Flate
		Ingen jordarbeiding på flomutsatte arealer				
		Direktesådd høstkorn og høstoljevekster				
		Grasdekte vannveier i åker, potet/grønnsaker	Prioriterte områder, andre områder	m	null	Linje
		Grasdekte vannveier i åker, korn				
		Grasstriper i åker, korn, potet/grønnsaker				
		Grasdekt kantsone i åker, korn, potet/grønnsaker				
		Kantsone i eng				
Fangdam	Prioriterte områder, andre områder	daa	stk	Flate		
Utslipp til luft	Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel	Bredspredning av husdyrgjødsel om våren/veksts sesongen		daa	null	Flate
		Nedfelling eller nedlegging av husdyrgjødsel				
		Spredning av husdyrgjødsel med rask nedmoldning				
		Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange				
Plantevern	Redusert bruk av kjemiske plantevernmidler	Ugrasharving i korn og frøvekster	Ugrasharving	daa	null	Flate
		Mekanisk ugrasbekjempelse i radkulturer	Flamming, Mekanisk ugrasbekjempelse	daa	null	Flate
Jord og jordhelse		Fangvekster som underkultur	Hovedvekst sådd med liten radavstand, radkulturer og mais som hovedvekst	daa	null	Flate
		Fangvekster sådd etter høsting	Hovedvekst sådd med liten radavstand, radkulturer som hovedvekst	daa	null	Flate
		Fangvekster med høy diversitet	Fangvekster med høy diversitet	daa	null	Flate
		Bruk av kompost	Spredning av kompost	daa	null	Flate
		Spredning av biokull	> 100 kg , < 100 kg biokull/daa	daa	null	Flate
Miljøavtale og klimarådgiving	Miljøavtale	Miljøavtale	Trinn 1, 2	daa	null	Flate
	Klimarådgiving	Klimarådgiving	En-til-en rådgiving, to-til-en rådgiving, grupperådgiving	Stk	null	



Regionale miljøkrav

Regionale krav for miljøforsvarlig drift av jordbruksareal, jf. jordloven § 11

«Det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. I områder hvor iverksatte tiltak ikke er tilstrekkelige til at miljømålet god tilstand nås, innføres mer forpliktende krav.»

Orientering til statsforvalterne om delegert myndighet til å stille regionale krav for miljøforsvarlig drift, jf. jordloven § 1, 4. jan. 2021

- *Statsforvalteren har hjemmel til å fastsette krav (forskrift) til bestemte jordarbeidingsrutiner eller tiltak for jord.*
- *Vannforvaltningsplan viser til utredning av regionale miljøkrav i Innlandet.*
- *SF må vurdere behov, ev. områder og mulige tiltak*
- *SF må gjøre en konsekvensutredning mhp produksjonsmål for jordbruket*
- *Kan fortsatt gi RMP-tilskudd i områder med krav*
- *Må ha en prosess som involverer faglag og kommuner og vannområdene.*
- *Eventuell innføring ikke fastsatt. (2024-2025?)*

§§

??

Aktuelle regionale miljøkrav, jf. Viken

- *Ingen jordarbeiding mot < 2m fra nedløpskum og grøfteutløp*
- *Dråg, ingen jordarbeiding om høsten, 6 m bredde*
- *Buffersone mot alle vassdrag (kantsone m gras 6 m eller 20 meter stubb)*
 - *8 meter kantsone m varig vegetasjon krever ikke ytterligere buffersone*
- *Flomutsatte arealer skal ikke jordarbeides om høsten, v erosjon krav om 6 m vegetasjonssone.*
- *Ingen jordarbeiding på arealer med erosjonsklasse 3 og 4*
- *60 % av arealet med plantedekke om vinteren*
- *Miljøkravsoner 1 og 2 med med ulike krav-nivå*



Foto: Svein Skøien



Foto: Svein Skøien



Bredden på kantsonen måles horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Foto: Svein Skøien.



Jordbruks- og åpenåkerarealer pr "vannområde"

